

За результатами власного емпіричного дослідження можемо констатувати, що підвищення настрою після перегляду реклами найбільш яскраво спостерігається у сангвініків, що пов'язане з їх активністю та екстравертованою спрямованістю, меншою мірою – у флегматиків і холериків. У меланхоліків настрої, навпаки, знижується, що пояснюємо їх провідною спрямованістю на свої внутрішні переживання.

Перспективи подальших досліджень. Перспектива подальших досліджень вбачається в теоретичному та практичному вивченні зміни настрою у різних типів темпераменту. Дослідження темпераменту відкриває в особистості якісні можливості для врахування цілої сукупності психолінгвістичних задатків, що дозволяє визначити перебіг емоційності. Більш виважено підійти до обрання спеціальності та професійної адаптації [4].

ЛІТЕРАТУРА

1. Гусев А. І. Толерантність до невизначеності як чинник розвитку ідентичності особистості : дис. д-ра психол. наук. Київ, 2009. С. 17.
2. Добровольська Д. М., Билінська О. С. Методологія дослідження перекладу рекламного тексту: основні перекладацькі стратегії. *Society for Cultural and Scientific Progress in Central and Eastern Europe Budapest. Science and Education: a New Dimension. Philology.* 2016. IV (21). № 98. С. 44.
3. Пентилюк М. І. Актуальні проблеми сучасної лінгводидактики : збірник статей. Київ : Левіт, 2011. 256 с.
4. Теорія та історія реклами : навчально-методичний посібник / Ю. А. Грушевська, Н. Р. Барабанова, О. М. Назаренко, Л. М. Писаренко. Одеса : Фенікс, 2019. 127 с.
5. Ціннісні орієнтири сучасної української школи (2019). Міністерство освіти і науки України. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/Serpneva%20conferentcia/2019/Presentasia-Roman-Stesichin.pdf>

Чайковська Ганна Богданівна

кандидат біологічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки і методики
початкової та дошкільної освіти
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна

РЕАЛІЗАЦІЯ ІДЕЙ ОСВІТИ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ У СТАНДАРТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 013 «ПОЧАТКОВА ОСВІТА»

На сучасному етапі становлення суспільства стратегічним напрямком реалізації цілей сталого розвитку є освіта для сталого розвитку (ОСР). Інтеграція принципів сталого розвитку в освітні програми підготовки

здобувачів вищої освіти набувала системного характеру в багатьох країнах світу. Певні досягнення в означеному напрямку спостерігаємо і в Україні.

Концепція Нової української школи чітко декларує принципи сталого розвитку. Відповідно, удосконалення потребує підготовка майбутніх учителів, спроможних навчати і виховувати учнів на засадах сталості, втілювати ідеї сталого розвитку в практику роботи сучасної школи. Учитель нової генерації має володіти вміннями інтегрувати компетенції сталого розвитку в шкільні предмети, знати методiku навчання учнів сталому розвитку, усвідомлювати власну місію у досягненні сталого розвитку та розвивати здатність до сталого саморозвитку тощо.

Відповідно до вищезазначеного, виникає питання: Чи навчаємо ми студентів сталості? Чи готуємо майбутніх учителів до реалізації функцій ОСР у майбутній професійній діяльності?

Метою нашого дослідження є аналіз стандарту вищої освіти зі спеціальності 013 «Початкова освіта» в контексті реалізації ідей освіти для сталого розвитку.

Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи на засадах сталого розвитку є складним, багатовекторним процесом, що має міждисциплінарний характер. Аналіз стандарту вищої освіти спеціальності 013 «Початкова освіта» (далі Стандарт) дозволив нам виявити певні тенденції та зробити такі висновки.

По-перше, у Стандарті задекларований компетентнісний підхід, що передбачає формування у майбутніх учителів початкової школи інтегральної, загальних та спеціальних (фахових) компетентностей, які спрямовані на досягнення якісно нового рівня освіти майбутніх вчителів. Детальний аналіз визначених компетентностей дозволяє нам стверджувати, що вони відповідають засадам ОСР і спрямовані на досягнення сталого розвитку суспільства.

Так, систему цінностей сталого розвитку чітко окреслюють загальні компетентності (далі ЗК) Стандарту, зокрема, ЗК-1 «Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні» та ЗК-2 «Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій...» [1]. Сталими також вважаємо ЗК-3 «Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт», ЗК-4 «Здатність працювати в команді», ЗК-5 «Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми» тощо. На нашу думку, вони закладають базовий рівень умінь і навичок, необхідних для досягнення сталого розвитку суспільства та є основою для формування загальної культури особистості на цінностях сталого розвитку. Визначені у

Стандарті загальні компетентності відповідають головним ідеям ОСР та є основою формування у здобувачів вищої освіти здатності реалізовувати функції ОСР у майбутній професійній діяльності.

По-друге, визначені у Стандарті професійні (фахові) компетентності чітко та послідовно відображають контент сталого розвитку та спрямовують майбутню підготовку вчителів початкової школи на засади ОСР. За своїм змістом вони є близькими до компетентностей сталого розвитку (КСР) і передбачають оволодіння базовими знаннями, уміннями та навичками, необхідними для реалізації завдань ОСР в початковій школі.

Порівняльний аналіз спеціальних (фахових) компетентностей Стандарту та рамки КСР, визначеної англійськими вченими [3], дозволив нам виявити спільні підходи (див. табл.)

Порівняння компетентностей Стандарту та компетентностей сталого розвитку

Спеціальні (фахові) компетентності Стандарту вищої освіти зі спеціальності 013 «Початкова освіта»	Компетентності сталого розвитку за Kioupi, V., & Voulvoulis, N. [3]
СК-1. Здатність спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово.	КСР. Ефективна комунікація (усна і письмова) / Effective communication (oral and written)
СК-2. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, використовувати відкриті ресурси, інформаційно-комунікаційні та цифрові технології, оперувати ними в професійній діяльності.	КСР. Здатність використовувати медіа / ability to use media
СК-3. Здатність до інтеграції та реалізації предметних знань як основи змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної.	КСР. Системне мислення / systems thinking; КСР. Нормативне мислення / normative thinking
СК-4. Здатність управляти власними емоційними станами, налагоджувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу, формувати мотивацію здобувачів початкової освіти до навчання та організувати їхню пізнавальну діяльність.	КСР. Емоційний інтелект / emotional intelligence; КСР. Самосвідомість та саморегуляція / self-awareness and self-regulation,
СК-6. Здатність до організації освітнього процесу в початковій школі з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, розвитку в них критичного мислення та формування ціннісних орієнтацій.	КСР. Критичне мислення / critical thinking; КСР. Прогностичне мислення / future thinking
СК-7. Здатність до моделювання змісту відповідно до очікуваних результатів навчання, добору оптимальних форм, методів, технологій та засобів формування ключових і предметних	КСР. Моделювання сталої поведінки / modelling sustainable behavior; КСР. Системне мислення / systems thinking;

компетентностей молодших школярів у процесі вивчення освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної.	КСР. Стратегічне мислення / strategic thinking; КСР. Прийняття рішень / decision making
СК-8. Здатність до збору, інтерпретації та застосування даних у сфері початкової освіти із використанням методів наукової діяльності до формування суджень, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.	КСР. Системне мислення / systems thinking;
СК-12. Здатність доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення, власний досвід та аргументувати їх на засадах партнерської взаємодії в умовах початкової школи.	КСР. Співпраця (колективна робота)/ collaboration; КСР. Грамотність в сфері сталого розвитку / sustainability literacy

Представлені у таблиці дані засвідчують спрямованість змісту Стандарту на формування ключових компетентностей сталого розвитку у майбутніх фахівців початкової школи, зокрема системного і критичного мислення, прогностичної компетентності, компетентності колективної роботи, самосвідомості і саморегуляції, комплексного вирішення проблем. Підтвердженням цього є проведене нами експериментальне дослідження, яке дозволило виявити вищий рівень сформованості КСР у випускників бакалаврату, порівняно із першокурсниками [1].

Зазначимо, що вчитель початкової школи, з одного боку, має володіти знаннями про сталий розвиток, мати певні ціннісні орієнтації, а з іншого – сприяти досягненню сталого розвитку своєю щоденною педагогічною діяльністю, просувати ідеї ОСР в практику роботи сучасної початкової школи. Відповідно, підготовка здобувачів вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта передбачає підготовку студентів до розуміння концепту сталого розвитку, формування індивідуальної та колективної відповідальності за сталий розвиток, а також готовності майбутніх вчителів початкової школи до впровадження ОСР як важливого шляху реалізації стратегії сталого розвитку у майбутній професійній діяльності.

Таким чином, аналіз стандарту вищої освіти зі спеціальності 013 «Початкова освіта» дозволяє констатувати, що у ньому чітко прослідковуються засади освіти для сталого розвитку. Стандарт має потенційні можливості щодо формування компетентностей сталого розвитку у майбутніх фахівців початкової освіти, що є необхідною умовою готовності вчителя до реалізації функцій ОСР у початковій школі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Стандарт вищої освіти України (Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти. Ступінь – бакалавр. Галузь знань – 01 Освіта/Педагогіка. Спеціальність – 013 Початкова освіта. Чинний від 23.03.2021. URL : https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/81966/

2. Чайковська Г. Б. Формування компетентностей сталого розвитку в процесі фахової підготовки майбутніх вчителів початкової школи. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка*. 2022. № 1(1). С. 72–80. <https://doi.org/10.25128/2415-3605.22.1.9>
3. Kioupi V., & Voulvoulis N. The Contribution of Higher Education to Sustainability: The Development and Assessment of Sustainability Competences in a University Case Study. *Education Sciences*. 2022. № 12(6). P. 406. <https://doi.org/10.3390/educsci12060406>

Шпак Марія Мирославівна

доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри психології розвитку та консультування
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна

Багрій Марія Василівна

магістрантка 2 курсу спеціальності 053 «Психологія»
факультету педагогіки і психології
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна

**СТРЕСОСТІЙКІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ СФЕРИ ТОРГІВЛІ
ЯК ЧИННИК ЇХ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ**

Соціально-економічні виклики сучасного суспільства висувають до фахівців усіх сфер діяльності, в тому числі сфери торгівлі, високі вимоги щодо досягнення професійного успіху. Одним із чинників успішності професійної діяльності, конкурентоспроможності фахівця, є не лише його професійна майстерність, а й високий рівень стресостійкості, яка, з одного боку, сприяє збереженню психічного здоров'я особистості фахівця, з іншого – є запорукою ефективності його спілкування і соціальної взаємодії з іншими людьми. Саме тому сьогодні проблема розвитку стресостійкості фахівців, зокрема працівників сфери торгівлі, набуває особливої значущості і вивчається багатьма вченими у галузі психології, соціології, бізнесу та управління.

Сфера торгівлі з давніх-давен є найбільш розвиненою в суспільстві і охоплює нині чи не найбільшу частку працівників, порівняно з іншими професіями. Діяльність працівників сфери торгівлі досить складна та багатовимірною, вона потребує у процесі її здійснення виконання безлічі професійних ролей, таких як: продавець, консультант, менеджер, промоутер, представник та учасник переговорів [2, с. 50]. До того ж, як відомо, працівники сфери торгівлі належать до типу професійного середовища «людина-людина»,